

OMLADINA

Glasilo narodno-radikalnega dijaštva.

Izhaaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4.—; za dijake K 2 40; posamezna številka 40 vin. — **Dopisi** naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Strmo pot št. 4. — Le frankovana pisma se prejemajo. — **Upravništvo** je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Leto I.

Ljubljana, meseca februarja 1905.

Štev. II.

Vsebina: Uvodnik. — »Prosveta« v božični seziji. — Vseučiliščno vprašanje (Dalje). — Ruski nacionalizem. — O srbskem dijaštvu. — Listek.

Ljubljana, 1. svečana 1905.

Gaudeamus? — Neprijazna soba je dom slovenskega dijaka v tujini, misel, da mora šteti vsak vinar, mu kvari veselje, od velikega mesta ne užije nič plemenitega in visokega, globoko domotožje mu slabi energijo. To je njegov gaudeamus! Kot civis academicus je obdan s čarom akademične svobode: v gostilno in kavarno gre lahko, noči lahko prežene, predavanja sme prestat... Tisočeri mladeniči so se že v tej slasti utopili?

Ne zametujemo akademične svobode vkljub njenim hibam. Umevamo jo kot svobodo duha, prepričanja in sodbe v vsem, s čemur se bavi akademična mladina.

Politika je znanost in umetnost ob enem. V sebi druží in zase uporablja vse duševne in materielne struje. Narod diha skozi politične stranke. Tudi na mladino ima politika svojo privlačnost, tako magično, da je dijaštvo, ki je ponosno na svojo samostojnost, to pozabilo in se uslužilo eni ali drugi politični stranki. Mi pa hočemo, da se tu uveljavi akademična svoboda, ne iz kakega kastovnega duha, ampak ker smo prepričanja, da nam je politika pred vsem objekt proučavanja, da je za nas politika znanost. Imamo jo torej obdelovati po znanstveni metodi — svobodno brez predsodkov in vezi. Neumljivo nam je, da bi bil kriterij ločitve dijaških struj politično strankarstvo, ampak nalogo dijaštva in njegove organizacije vidimo v tem, da si pridobi vsak posameznik iz teorije in prakse duševnega kapitala, in sicer toliko, da si zna na podlagi prepričanja in ne slepe vere stvoriti političen program, da ga zna tudi realizovati; nalogo organizacije vidimo dalje tudi v tem, da v dijaštvu ne vzbudi odbijajočega apriorizma, uči tolerance in vzprejemljivost za nove nazore. Pravzaprav smo v teoriji že prodrli z nazorom, da bodi dijak izven strank stoječi učenec. Klerikalni in tudi liberalni dijaki vam v teoriji mirno zataje svoje vzornike, dasi v praksi

s strastjo agitujejo zanje. Ne zdi se nam posebno značajno, dati se nazivati avangarda kake stranke in vzprejemati iz tega vzroka podporo, potem pa cinično zatrjevati, da se nima z glavno armado prav čisto ničesar opraviti. Mi hočemo od mladine poštene sodbe, prostega opazovanja brez hinavščine, odkritega priznanja tega, kar se ji zdi prav, brezobzirne obsodbe tega, kar je škodljivo. Mladina noče v zavoženi tir očetov. Odklanja dedščino njihovih pasivov.

Kratkovidneži skrbe, kam bo prišla ta svobodna mladina, ko postane politično aktivna, odmerjajo ji celo neznačajna pota. Mi pa smo mnenja, da je dosedanji način vstopa v politične stranke škodljiv, kajti mladino vodijo v stranke že v otroški dobi fanatični čuti, pozneje v akademični in moški dobi tudi račun na denar in mandate.

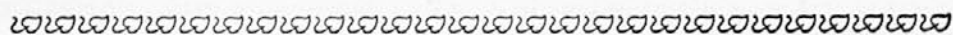
Naravno, da politične stranke razpenjajo mreže. Slovenski klerikalci se na lovu hudo trudijo, ker računajo z bodočnostjo. Slovenski liberalci tožijo da jih zapušča mladina, v svoji desorganizovanosti komaj opažajo, da jim pravzaprav malokdo s srcem še pripada, z razumom pa skoro nihče. Vzrok je seveda v napakah stranke. Da more biti dijaštvo svobodno, ima praktično oporo v tem, da so naše stranke tako zavožene.

Sedaj izven strank stoječa mladina postane po par letih politično aktivna. Mladina noče podleči senčnim stranem, ki jih ima kakor vsaka svoboda tudi takoumevana akademična svoboda: poleg kritike želi na prepričanju temeljčnega pozitivnega dela, ona noče biti liberalna, ampak socialno-individualistična tako, da vidi posameznik svoj prosep v sreči skupine, skupina pa svoj napredek v razvoju vseh dobrih individualnih sil, — ta svobodna mladina noče biti anarhična brez idealov. Čut ji daje ogenj, razum vsebino prepričanja. V daljavi plava ideal, — neka narodova sreča, ki je niti ne more opisati in definirati, — v smeri k temu idealu si zida mladi Slovenec iz svojega prepričanja politični program.

Vsi akademiki bodo postali v gotovem oziru politično aktivni. V organizaciji vsakdo več doseže, zato si poiščejo stranke. Ako bo imela mladina zadostnih duševnih sil, bo ž njimi lahko — v prvi vrsti s publicistiko — ustavila stare struje. Strmoglavila bo stare programe, svoje postavila na njih mesto. Ako ji to ne bo mogoče, je naravno, da si bo izkušala sama ustanoviti stranko. Če bo zato preslaba, bo širila svoje politične nazore še dalje le akademično, težišče praktičnega dela pa bo prestavila v nepolitično delo. Na Slovenskem je danes opažati tako decentralizacijo na škodo politike. Že danes se lahko tudi reče, da mladina nekoliko vpliva na politične stranke. Ako mladina presoja politične stranke s stališča naroda in ne kake stranke, je s tem podano jamstvo razvoja in napredka slovenske politike, ker bo mladina z novimi idejami vedno pomlajala Slovenstvo. Stranke bodo ali okostenele in propadle, ker ne bodo imele naraščaja, ali se podvzale napredovati. Stagnacijo strank in po njih stagnacijo cele narodove politike odpravi mladina, ki si nabere izven strank stoječa novih idej in prisili stranke, da jih vzprejmejo, ako nočejo propasti.

Narodno-radikalna mladina ima v svojem programu, da se vzgaja izven političnih strank. Noče tega le na Kranjskem, kjer se je ostro sprijela z obema vladajočima strankama, zahteva to svobodo tudi na Štajerskem kjer je treba dati slovo tradicionalni politiki, kjer treba mnogo delavnih ljudi z novimi idejami; takih pa ne bo nikdar rodila obzirna solidarnost, ampak le zdrava opozicija — treba je tudi v Trstu takih novih ljudi, ki bodo polni modernih socialnih vzorov, v Koroški in treba besed...

Slovenska mladina ima visoke in plemenite smotre. Da najde na podlagi prepričanja potov, po katerih bi se mogla približati tem po čutu narekovanim in na veri, da je Slovenstvu mogoča krasna bodočnost, slonečim idealom, ji je treba objektivne sodbe, svobode. Če tako umevamo akademično svobodo in se je hočemo izkazati vredne, potem je prav in mora biti, da ni naša himna »gaudeamus«, ampak geslo v učenju in delu.

„Prosveta“ v božični seziji.

Kratka doba božičnih počitnic je dala slovenskemu dijaku vendar dovolj prilike, da preizkusi v domovini svoje ideje praktično. Ferialno akademsko društvo »Prosveta« ni mirovalo, ampak je z vsemi silami nadaljevalo v seziji zadnjih velikih počitnic započeto delo.

Prve dni meseca prosinca t. l. je priredila »Prosveta« v ljubljanskem Mestnem domu ciklus 4 javnih predavanj: phil. P. Grošelj je predaval o postanku sveta, o prazgodovini zemlje, o koncu sveta, o radiju in novih žarkih. Predavanja so se opirala na skioptiške slike in fizikalne poizkuse. V slovenskem občinstvu so vzbudila mnogo navdušenega priznanja, našla so seveda tudi nasprotnikov, ki pa se niso upali v stvaren boj, ampak so se na prav neokreten način skrivali za neslanimi in osebnimi napadi. Ta pri nas od klerikalne strani udomačena taktika se jim je temeljito ponesrečila. Morda so bila predavanja donesek k temu, da se jih prisili na stvarno pot in spravi znanstvena polemika v prave roke in tir. Predavanja niso nazorov nikomur usiljevala, nazori so nastopali vedno oprti na dokaze, da si je moglo občinstvo delati svojo sodbo in dobilo snovi za samostojno razmišljanje.

Predavanja P. Grošlja so združevala temeljito znanost z umetnostjo podeljevanja. Obisk predavanj je bil zato pri vsakem predavanju večji. Povprečno je bilo pri vsakem predavanju po 235 poslušalcev, pri čemer pa niso všteti vsi tisti, ki so bili pripuščeni k predavanjem brez vstopnic. Med udeleženci smo opazili tudi delavce.

Kot drugi »Prosvetin« predavatelj je nastopil phil. Ciril Premrl v svojem domačem kraju Št. Vidu pri Vipavi. Upoštevaloč zanimanje našega

ljudstva za to, »kako je bilo nekdanj«, je predaval 8. in 15. prosinca, vsakokrat pred več kot 200 ljudmi iz lokalne zgodovine Vipavske, osobito Št. Vida. Premrl je zadel na pravo struno. Ustvaril si je podlago za nadaljna predavanja, pridobil sebi, vsemu dijaštvu in predavateljem sploh — zaupanje. O veliki noči bo Premrl nadaljeval s predavanji.

»Prosvetino« knjižništvo je zopet napredovalo. Knjižničarji: v Domžalah iur. Trojanšek, na Jesenicah učitelj Fabinc, v Žirih poslovodja Mohorič vodijo knjižnice dobro, njihova poročila so jako ugodna. Potreba vodnika-kataloga za ljudske knjižnice postaja vedno večja. O božiču je dobila »Prosveta« v dar več sto knjig in sicer od g. Janka Barleta iz Zagreba, od g. pristava Cotmana iz Litije, od iur. Zupančiča in od neimenovanega srednješolca.

Dne 8. prosinca se je otvorila IV. potujoča knjižnica »Prosvete« v Zagorju na Savi, torej zopet v industrialnem kraju. Nagovor društvenega tajnika je razložil namene »Prosvete«, označil važnost čitanja s tem, da je knjiga, ako jo čitaš, kritično zasledujoč popisane junake in dogodke in sam misliš, v precejšnji meri surogat glavne šole vsakega človeka — življenjske izkušnje. Dva naroda sta danes v enem narodu: eden živi duševno življenje Slovenstva, drugi stoji izven njega in nanj ne more vplivati: da se ta razdor premosti, temu je donesek ljudska knjižnica. Zagorsko knjižnico vodi učitelj M. Pelko.

Dne 6. prosinca je »Prosveta« priredila v Logatcu »Rokovnjače«. V nagovoru je društveni predsednik podpiral željo naprednih Logatčanov, da logaška občina ustanovi javno ljudsko knjižnico.

Kjerkoli je »Prosveta« nastopila, si je pridobila simpatij, ker je dokazala, da družji v sebi ljudi, ki čutijo idealno, mislijo resno, delajo energično.

~~~~~

Dr. Henrik Tuma:

Vseučiliščno vprašanje.*)

Zahteva po slovenski univerzi v Trstu ali po utrakvistični slovensko-italijanski univerzi ali pa za prvi početek zahteva utrakvistične italijansko-slovenske trgovsko-pravne akademije pa je tudi iz taktičnega stališča prava.

Po pisanju mojega članka v zadnji številki »Omladine« so prinesli italijanski listi poročilo o konferenci italijanskega žurnalista z nemškim državnim poslancem Derschatto. Le-ta je priznal, da Nemci nikakor niso načelno nasprotni italijanski univerzi, ampak da se isti upirajo le, ker bi Slovenci potem takoj zahtevali slovensko univerzo ne v Ljubljani, kjer nimajo ž njo ničesar pridobiti, ampak v Trstu.

Pri najnovejših konferencah italijanskih državnih poslancev z novim ministerskim predsednikom so zahtevali le-ti odločno ali univerzo v Trstu ali raje nič.

*) Op. pis.: Članek bil je sestavljen pred polemiko političnih listov, se torej nanje ne ozira.

Ako posežem dalje nazaj, postaja mi stališče Italijanov še odločnejše. Pred dobrim poldrugim letom obrnil se je eden vplivnejših italijanskih politikov na me kot deželnega poslanca in kot zastopnika napredne frakcije Slovencev v deželnem zboru goriškem:

»Kako stališče zavzimate pri vseučiliščnem vprašanju in ako bi bila naša napredna frakcija voljna podpirati združene Italijane t. j. trentske, istrske, dalmatinske, tržaške in goriške pri zahtevi ustanovitve italijanske univerze v Trstu proti temu, da se compensando podpira Slovence pri ustanovitvi slovenske univerze v Ljubljani?« Moj odgovor je bil takrat, da sem iz stvarnih nagibov nasprotnik univerze v Ljubljani, da priznavam načelno opravičenost zahteve Italijanov po univerzi v Trstu, a da načelno zahtevam slovensko univerzo ondukaj, da sem torej za utrakvistično univerzo v Trstu. Presenečeno se mi je oporeklo: »Ali to bi bila naša narodna smrt, najhujši udarec, kateri bi mogel italijanstvo zadeti!« »Kako morate Italijani zavzemati tako stališče? Saj vedno povdarjate svojo dvatisočletno kulturo, svojo gospodarsko in narodno premoč nad Slovenci. S svojega skromnega stališča hočem slovensko univerzo v Trstu, ker zahtevam, da se vendar že enkrat emancipiramo od germanstva in naslonimo na italijanstvo, ki nam je bližje in sorodnejše. Sem za Trst poleg tega iz povsem objektivnega stališča, ker nam to mesto daje predpogoje, da se ondukaj ustanovi modernejša univerza, združena z višjo trgovsko akademijo, torej univerza, ki bi imela nekako novo trgovsko industrialno fakulteto«.

Dočim sem povdarjal to svoje stvarno stališče glede visoke šole na sebi, ter sem dostavil: »Lejte! Slovenci, kateri stoje po Vašem mnenju tako daleč za Vami, ne boje se stopiti s svojo mladino v vaše »zgolj« italijansko mesto Trst; ne bojimo se učiti Vašega jezika, spoznavati in naslanjati se na Vaš živelj. Naravnost rečeno: z zadovoljstvom konstatujem, da Vas je moja izjava tako presenetila, kajti s tem ste priznali, da ne rabite italijanske univerze na sebi, ampak da jo rabite kot politično sredstvo v podporo svojih narodnostnih in iredentovskih stremljenj na avstrijskem Primorskem. Seveda je bil končni odgovor:

„Trst je čisto italijansko mesto. Ne damo ni najnižje slovenske šole za celo italijansko univerzo. Ali vam v vaši Ljubljani in nam v našem Trstu vsacemu svojo univerzo — ali raje nič —“

Kakor so si italijanski politiki v svesti svojega cilja in svojih pravih namenov, tako si slovenska javnost še danes ni; in le zaradi tega je moja ideja ustanovitve univerze v Trstu in ne v Ljubljani, nova za pretežno večino slovenskega političnega občinstva. In ne le to: ta ideja je za nje odurna in animozna, ker ignorira tako zvano središče Slovenije: „belo Ljubljano.“

Stališče Italijanov pa nas vendarle sili taktično postopati drugače; in če se naših politikov v Ljubljani ne gane, privede morda vsaj osrednjo vlado, da stavi junktim slovenske univerze in slovenskih nižjih in srednjih šol v Trstu z italijansko univerzo ondukaj. Objektivnih momentov ima vlada za ustanovitev večje univerze v Trstu dovolj! Iz teh je odgovor obema stran-kama lahek: „volenti non fit iniuria!“

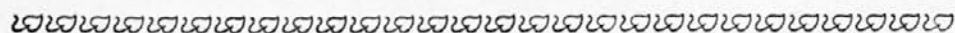
Nemci se torej boje slovenske univerze v Trstu bolj kot one v Ljubljani! Iznebe se po tej večjega dela slovenskega dijaštva iz Gradca ter ob enem preprečijo, da se slovenstvo ne more razvijati s hitrejšim korakom ob Adriji, to je tam, kamor merijo končni cilji germanstva, ker smo jim nevarni mi in ne Italijani. Italijani bi nas pa z vso silo podpirali pri stremljenju univerze v Ljubljani — ker se nas odkrižajo izpred Adrije — Morda je torej zahteva po slovensko-italijanski univerzi v Trstu taktična pot — da dobimo čisto slovensko v Ljubljani!! Avstrijska vlada bi proti eminentnemu državnemu interesu bila tudi v stanu odkrižati se nas s pravno akademijico v Ljubljani! No, mi bi to rokoljubeč sprejeli?!

Celjska „Domovina“ je prinesla pred kratkim članek, ki je izražal potrebo trgovske vzgoje naše mladine. Citujé izrek angleškega državnika lorda Rosebery-ja: „da mora postati moderna vzgoja trgovska“; kaže, da so Nemci to idejo že koncipirali in si s trgovsko izobrazbo prisvajajo moč daleč izven nemške domovine.

Članek „Domovine“ pričenja z besedami, da sta ekonomsko blagostanje in gospodarska samostojnost edino zmožna podati slovenskemu narodu moč in neodvisnost in da so naši rodoljubi videč to pričeli ustanovljati denarne zavode. Ali to je samo začetek! Ustanovitev narodnih bank je le prvi korak k ekonomskemu vstajenju. Skrbimo za trgovsko vzgojo, za trgovski naraščaj, to bo velika osamosvojitve naše bodočnosti. — Dotični članek zgrešuje temeljno svoj cilj le s tem, da se vrača k zahtevi slovenske trgovske šole v Ljubljani, da ne vidi mogočnosti našega položaja ob Adriji, da ne vidi, da mora postati ekonomska moč Slovencev v veliki trgovini, potem trgovskega emporija v Trstu. In edino le tu!

Važno je vendar, da se take ideje porajajo po časopisih, ki so namenjeni širokim masam. Prihajajo instinktivno iz čustva sebeohrane in zato tudi izražajo resnico in morajo vplivati na široke mase in končno potegniti za seboj tudi narodne voditelje. Repetita iuvant!

(Dalje sledi.)

Bogumil Vošnjak:

Ruski nacionalizem.

Trg pred petrograškim vseučiliščem je tako nekako širok in prostran kakor ruska ravnina, tako enoličen kakor ruska природа, tu ni ne šuma, ne hrupa. Glavno poslopje s svojim dolgočasnim pročeljem ne napravlja posebnega vtisa. Čisto drugo je vendar dunajsko vseučilišče, ki stoji sredi velikomestnega vrvenja, ona palača, kjer bi smela vladati jedinole veda. Dočim bi pa poslednja visoka šola ob živahnem ringu mogla biti nekaj simbol vede spojene z realnim življenjem tam zunaj pred avlo, ako ne bi grda nestrpnost ne kvarila znanstvenega značaja, navdajajo nas pred vseučiliščem

ruske stolice čisto druge misli. Med ideali ruske družbe in političnim življenjem zija velik prepad. Ruski inteligent se peča z najnaprednejšimi zapadnimi družabnimi in znanstvenimi teorijami, doma se mu pa še ni dala svoboda besede in zborovanja. Tu v vseučilišču se punta mladina proti temu neznosnemu varuštvi, tu se kaže ta kontrast v pravi luči. Ker časnikarstvo ni svobodno, ker manjkajo pogoji zdravega javnega življenja, postaja inteligenca doktrinarna. Nedostaja ji oni praktični smisel, ki se skrbno izogiba vsakemu pretiravanju, ako je škodljivo. Rus ima sploh navado se vglabljati v misli in doktrine tako globoko, da se jih ne more več otresti; te ideje prešinjajo potem celo njegovo duševno žitje. Samodržavje je pospeševalo ta nagon, se pečati z abstraktnimi idejami, vsled česar se je navadil Rus abstraktno misliti in čuvstvovati. Rusu ni bilo doslej mogoče razvijati svojih političnih misli na javnih shodih in zastopstvih, odkrito je smel govoriti doslej le na tajnem sestanku in deloma še na vseučilišču kot dijak.

Vseučilišča imajo na Ruskem pravzaprav še največ svobode. Vstop je policiji zabranjen, in mnogokrat prirejajo dijaki burne shode, na katerih se zabavlja proti vladnemu sistemu. Niti v Petrogradu, niti v drugih vseučiliških mestih ni avle v našem pomenu besede. Avlo nadomestuje takozvani »ratovi zal«, kjer se shajajo dijaki. Koj blizu glavnih vrat je garderoba. V nekem vseučilišču sem še celo videl nasproti vhoda tablico z napisom: Vseučiliščna cerkev. Akademskih društev z onimi pravicami, kakor pri nas, ni na Ruskem, mesto njih so pa nedolžni literarni krožki, ki se pa tajno menda tudi nekoliko pečajo s politiko. Nadzorstvo na vseučilišču je strogo in za tujca ni lahko obiskavati predavanja. Počitnice se začenjajo že po Veliki noči. Kakor znano je na Ruskem silno mnogo praznikov, vsled česar je prikrajšan tudi čas za predavanja. Snov na juridični fakulteti je razmerno silno obširna, pri izpitih se pa menda ne zahteva vsega. Rimskega prava ni treba poslušati že v prvem letu, ampak na koncu študij, kar ni posebno vzorno. V prvih dveh letih se pa predavajo državne vede, torej ne kakor pri nas, ampak ravno narobe. Dvomim, da upliva tak učni red na dijake ugodno. Ruski dijak je prav priden in hrepeni po vsestranski izobrazbi. Ni »krokar« v našem pomenu besede, pač pa mu je glava polna misli in idealov. Dokler je dijak, preveva ga jedina želja pomagati ljudstvu in ga izobraževati. Navdušen, nekoliko sanjav je, pristni idealist. Uprav fanatično je njegovo svobodoljubje, političnih preganjanj se ne boji, ampak resignirano trpi, brutalno zasledovan od političnega sistema. Ko pa zapusti univerzo, ugasne mu mladeniški ogenj in skoraj postane pravi činovnik. Ruska svobodomiselnost mladina je vsa kozmopolitična, nacionalistov ni med njo.

Dočim je pri nas v Avstriji skoraj sramotno, ako dijak ni nacionalen, vladajo na Ruskem v tem oziru čisto drugi pojmi. Tam zasmehujejo in zasramujejo one dijake, ki se upajo imenovati nacjonaliste. Pristaviti je seve treba, da so ti poslednji konservativnega mišljenja. Dijaško življenje je res nekak mikrokosmos. Ruskemu dijaštvu odgovarja ruska družba: Kar se na vseučilišču ne priznava, to odklanja tudi takozvana liberalna inteligenca.

Zapadno-slovanskega nacionalizma, ki je bil vedno nasprotnik konservativnim težnjam, ne poznajo na Ruskem. Rus je skrajn kozmopolit ali pa konservativen nacionallec. To je jedno najzanimivejših dejstev, ki kaže v pravi luči ruski družabni razvitek. To, kar nosi na Ruskem firmo nacionalizma, se ne ujema z našim pojmom narodnosti. Ako hočemo to razjasniti, moramo poseči v rusko preteklost.

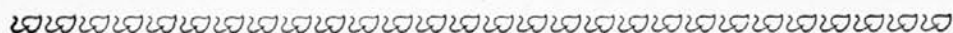
Razkol med starorusko nacionalno smerjo in zapadnimi uplivi je vrlo značilen za rusko državno in kulturno življenje. Vedno sta si stala nasproti dva činitelja, samobitna zgodovinska individualnost, nekoliko pomešana z vztočnimi motivi in težnja vdomačiti na Ruskem one zapadne pojme in ono civilizacijo, ki je bila začetkoma pravzaprav tuja ruskemu narodu. Svet onstran ruskih mej je bil pač od nekdanj ves drugi. Tam je bilo že v srednjem veku blagostanje, tam visoko razvito meščanstvo, bogata mesta z uprav rafinirano civilizacijo in visoki gradovi, polni umetniških zakladov. Vsega tega ni bilo na Ruskem. Učitelja so potrebovali, ko je pa prišel, verovali so preveč njegovim naukom in pozabljali, da ni vse slabo, kar je domače. Značilno je, da so se tuji vplivi le redko akomodovali ruskim razmeram. Staroruski nacionalizem je te tuje elemente vedno le odbijal, mesto da bi se z njimi spajal v vzornejšo celoto. Rus ni bil nikdar polovičarski, ampak vedno dosleden. Ako mu je kaj ugajalo v tujini, prenesel je to domov in vsadil v rusko zemljo; ni se pa trudil prilagoditi izposojeno in presajeno rastlino domačim razmeram.

Drugi slovanski narodi n. pr. Čehi in Slovenci so ravnali drugače. Ko je bilo treba prevajati nemški ali francoski jedilni list, postavili so na mesto tujk domače besede. Rus se pa ni nikdar trudil prevajati jedilnega lista, pisal je francoske in nemške besede z ruskimi črkami in ruski jedilni list je bil gotov. Navedena primera je sicer nekoliko banalna, ali isto se je dogajalo v administraciji, v tehniki in znanosti, tujk niso Rusi nikdar prevajali. Dvojno je mogoče, ali so recipirali vse le površno ali pa se jim je dozdevalo malenkostno prevajati, ker so se zavedali krepke narodne individualnosti, ki preveva njih jezik, običaje in duševno žitje.

Dočim so Čehi in Slovenci ob času preporoda željno hlatali po vsem, kar se jim dozdevalo narodno, domače, imeli so Rusi vedno tega v izobilju in niso znali tega ceniti, neredko so pa pojмили Rusi narodnost čisto površno in zunanje. Mislili so, da se narodnost kaže samo v pisani obleki, v noši, hrani in vsakdanjih navadah. Zamenjali so civilizacijo s kulturo in zanemarjali duhovni nacionalizem. Njihovi pesniki in pisatelji so pa vendar ostajali pristni Rusi, dasi niso priznavali upravičenosti nacionalizma. Turgenjev je pisal svoje romane v tujini, v podstrešni sobi pariškega predmestja, bil je zapadnik, in vendar so njegovi junaki pristni nepokvarjeni Rusi. Vsak genij je v svojem jedru nacionalen, nikdar kozmopolit. Ruski veliki duhovi so se vedno morali pokoravati oni sili, ki jih je vodila nazaj domov.

Kozmopolitizmu ruske družbe so nasprotovali slavjanofili. Danilevskij je razvil v svoji knjigi »Rusija in Evropa« teorijo zgodovinskih tipov.

Vsako pleme ustvarja svoj posebni kulturno-zgodovinski tip. Načela civilizacije (bolje kulture) enega kulturnega tipa niso porabna za zarod drugega tipa. Vsak tip se razvija sam po sebi. To je jedronj egove teorije, ki se tudi lahko imenuje teorija narodne kulture. Tudi veda mora biti po mnenju Danilevskega narodna. Povdarja, da imajo učenjaki vsake narodnosti posebno metodo izučevanja, da vsak narod tudi drugače znanstveno misli. Francoski učenjaki hodijo pri svojem delu druga pota kot nemški. Narodna individualnost vpliva tudi na znanstveno delovanje. (Dalje sledi.)

V. Caričević:

O srbskem djaštvu.

U radu srpskoga djaštva se nije do sad uspelo držati se stalnoga pravca, u njemu nije bilo utvrđenoga sistema. A već su dva omladinska zbora održana, koja su trebala, da stvore prilike za sistematičan, racionalan rad. Uzrok je u vrlo velikoj raznovrsnosti prilika, u kojima živi srpski narod pod sedam različitih državnih sistema. Donekle je uzrok i u samoj omladini, koja bi trebala da pokaže tim više vrednoće i marljivosti, u koliko su teže prilike što stoje na putu našem narodnom napredku. No kraj svega ovoga opaža se da srpsko djaštvo pokazuje volje, da odgovori svojoj zadaći, bar se to vidi u jednoga dela djaštva, pa ako se uvek i ne uspe, simpatična je već i sama plemenita težnja.

U mesecu septembru, dan dva pre prvoga južnoslovenskoga omladinskog zbora, održan je drugi srpski omladinski zbor, da se posavetuje o pogodbama i načinu omladinskoga rada. Na zboru je bilo preko 200 djaka iz sviju srpskih krajeva. Glavno pitanje je bilo o omladinskoj organizaciji. U četiri odluke je zaključeno, da se organizuje srpska omladina bez razlike staleža. Cilj je organizacije, »da bi se narodu olakšalo i pomoglo u utakmici sa ostalim kulturnim narodima, na prosvetnom, ekonomskom i svima ostalim poljima narodnoga života.« »Organizacija Srpske Omladine zasniva se na moralnoj obavezi celokupne Omladine, da gde se nadje nekoliko njih, rade na dobru svoga naroda, obaveštavajući o svome radu saveznu upravu, odakle će pak primati obaveštaje, putem lista ili drugim načinima, o radu u svima ostalim krajevima.« »Središte saveza je Beograd.«

Svim ovim odlukama je pokazala srpska djačka omladina više svoju volju i gotovost, nego spremu i snagu za tako veliku stvar, organizaciju omladine. Ceo rad nije imao realne podloge. Bez dovoljne spremu se pristupilo radu, pa je već prošlo četiri meseca, a nije još izabrana ni centralna uprava.

Rešeno je, da centralna uprava prouči pitanje o pristupanju Srba djaka u međunarodno študentsko udruženje »Corda Frotres.«

Beogradski su velikoškcolci imali pune ruke posla pripremanjem za južnoslovenski zbor, koncerat i umetničku izložbu. Njihov, zaista neumoran, rad je krunisan sjajnim uspehom, a ako se nastavi s priredjivanjem južnoslovenskih izložbi i omladinskih sastanaka mogu se tim više ponositi svojom inicijativom.

U »Pobratimstvu« je bila ove godine velika borba. Na četiri sednice se debatovalo o radu prošle uprave, i naposletku izabrana nova. »Slovenski Jug« je doneo o ovome samo kratke beleške, veli da je ova uprava sasvim nesposobna, ali opširnijih izveštaja o celoj ovoj borbi nije doneo.

Srpska akademska omladina iz Ugarske i Hrvatske i Slavonije je protestovala na nekoliko zborova, u raznim mestima, protiv projekta za nov školski zakon, kojim hoće da se pospeši magjarizacija. U Ugarskoj i Hrvatskoj i Slavoniji se počelo sa osnivanjem

»Srpskih Sokola« (u Karlovcima i u Vukovaru). Osim toga u nekim mestima »Omladinska Kola« sa raznim po narod korisnim svrhama.

Ove godine je, usled agitacije »Omladinskoga Glasnika«, došlo u Prag na nauke 40 Srba, a do sad ih je uvek bilo malo. Hoće se da srpski djaci nauče od Čeha, kako valja raditi za narod.

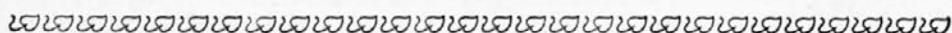
Zagrebačka srpska akademska omladina (klub »Sindjelić«) je prošle godine pokrenula misao o osnivanju srpskih narodnih knjižnica. Izabran je i provizoran odbor »Društva za osnivanje narodnih knjižnica«, koji je sastavio pravila, no do sad nisu potvrđena. Praktično je vrlo malo učinjeno. Pojedinci su samo u nekim mestima osnovali narodne knjižnice. Ove godine se u Zagrebu radi na osnivanju omladinske čitaonice, za omladinu bez razlike staleža, a to bi, čini mi se, trebao da bude odziv na zaključke beogradskoga omladinskog zbora.

Omladina iz Kluža (Kolosvár) pokrenula je lane pitanje o osnivanju »Srpske školske Matice«.

Budimpeštanska omladina je na svojim sastancima debatovala o sitnom narodnom radu. Priredila je zabavu i kupi priloge za jednu srpsku školu u Ugarskoj, kojoj pretila opasnost, da je mađarska vlada zatvori.

»Omladinski Glasnik« koji je prošle godine izilazio kao list srpske omladine, prema zaključku Karlovačkoga omladinskog zbora g. 1903., počinje nanovo izilaziti od januara meseca. Nekoliko agilnijih članova srpske akademske omladine u Beču odlučilo je, da ga izdaje i time odgovori velikoj potrebi srpske omladine, ali ne kao organ kakve organizacije, nego da posluži samoobrazovanju srpskih djaka i da ih podstiče na rad u narodu. Naročito je uzeo za zadaću, da radi na osnivanju narodnih knjižnica. Već prošle je godine doneo ovaj list nekoliko vrlo korisnih priloga iz pera starijih ljudi, a i djakâ, o zadaći i organizaciji omladine. Uspeo je, donekle, da bude ogledalo srpskoga omladinskog života? Izdao je odlično delo djačkoga prijatelja, francuskog znamenitog pisca, Jules-a Payot-a »Obrazovanje volje.«

Inače je omladinski javni život bio usredsređen u akademskim društvima. Najglavnija su: u Beču »Zora«, u Budimpešti »Kolo mladih Srba«, u Gracu »Srbadija«, u Pragu »Šumadija«. Svakde se po nešto radilo, obično se proslavio sveti Sava, držana predavanja i debate o vrlo različitim predmetima. Osobito plodan i uspešan rad nije bio ni u jednome društvu. U Beču se, naročito, slabo interesuju djaci za društvo, samo kad su izbori uprava i kad se debatuje o priređivanju zabave, probudi se malo življi interes. Kafane su obično pune srpskih djaka, a društveni lokal se slabo posećuje, članarina se društvu vrlo slabo plaća, a na zelenim kartaškim stolovima se prosipa novac. Protiv ovoga bi nam trebalo radikalnoga leka.

Listek.

K članku dr. H. Tume o vseučiliščnem vprašanju. Stališče, ki ga zavzema naše uredništvo v slovenskem vseučiliščnem vprašanju se bistveno krije s stališčem političnega društva in lista »Edinost« v Trstu. Ker so pa pri nas silno gosto sejani ljudje, ki se zgražajo nad članki, ki jih niso čitali, in kličejo anatema »Edinosti«, ne da bi poznali njeno stališče, ga tu ponovimo: Podpiramo staro zahtevo po slovenski univerzi v Ljubljani. Izključuje vsak kompromis nasprotujemo italijanski univerzi v Trstu. Od tega nasprotovanja, ki temelji na prepričanju, da je za nas samoitalijanska univerza toliko kot izguba naše bodočnosti —

slovenskega Primorja — ne odstopimo, tudi ako bi nam Italijani zato ponujali pomoč za Ljubljano. Žrtvovanje tržaškega interesa se nam zdi skoro toliko kot samomor. Ako bi pa politična konstelacija nanesla, da se Italijanom želje izpolnijo proti naši volji — pride v interesu naše primorske pozicije in tudi v interesu процvita bodoče slovenske visoke šole (osobito z ozirom na konkurenco za slušateljstvo) resno na diskusijo vprašanje, ali naj ne bo slovenska visoka šola v Trstu in sicer na temelju utrakvizma, ki bi dajal garancijo mirnega vzporednega razvoja jugoslovanskega in italijanskega dela univerze. Članek dr. Tume se peča s slednjo alternativo. Priobčujemo ga pa tudi zato, ker je z nenavadno jasnostjo dokazal, kaj nam je in bodi Trst. Članek posredno pobija novi junktim nekaterih slovenskih oportunistov: Trst Italijanom, nam Ljubljano! — Ali je bil dr. Tumov članek »političen«, naj sodijo bralci posebno iz današnjih njegovih izvajanj. Ljudje, ki se nekdanje niso mogli zediniti, kdo bo prvi govoril v parlamentu za univerzo, so naenkrat postali tenkočutni taktični ženiji. Čehi danes na široko razpravljajo, ali naj stoji druga česka univerza v Olomucu, Prerovu ali Brnu. Tirolski Italijani — to je javna tajnost — bi bili zadovoljni z univerzo v Trentinu, italijanski poslanci danes izjavljajo, da je vladni predlog o Roveretu za njihovo diskusijo vzprejemljiv. Ako nam vlada res hoče dati kje univerzo, če smo nanjo pripravljeni, jo gotovo dobimo in prav vsi bomo brž složni. Fini smo dovolj, da nočemo danes kritikovati napak, ki so jih merodajni krogi dozdej (tudi v zadnjem času!) napravili v vseučiliščnem vprašanju... In slovenske srednje šole! Dr. Tuma se je osmelil zahtevati, da se srednješolsko vprašanje reši vsaj vzporedno z vseučiliščnim. Mesto da bi si rekli: »nostra culpa«, so ga napadli, češ, da je škodlivec slovenske univerze. Nemci da so izvedeli, da še nimamo srednjih šol, zdaj da imajo argument proti nam. »Omladina« pa je po mnenju ljubljanskega »Slovenca« v zvezi s »Tagespostom«.*) Kdo se ne spominja na govor dr. Pommerja zoper slovensko univerzo? Dr. Tuma govori o reformi univerz in kakšna univerza bi bila Slovincem koristnejša. To da je smešno, ker za Slovence to nima pomena! Mi smo taki razkolniki, da smo mnenja, da je razgovor o tem, kakšna bo ali bodi naša univerza le napredek, da je to znamenje, da se z vseučiliščnim vprašanjem pečamo vedno resnejše. — Slovenski dijaki smo si v svesti, da smo že nekaj storili za univerzo, bodočnost pokaže, da je bila tudi zdaj njihova taktika čisto pravilna.

Prvo slovensko ljudsko predavanje v Gradcu. Akademsko društvo »Tabor« je otvorilo cikel poljudnih predavanj v Gradcu. Prvi je predaval vseučiliški profesor dr. Matija Murko in sicer »O slovenskih apostolih Cirilu in Metodu«. V dvorani »pri divjem možu« se je zbralo nad 150 graških Slovencev, ki so z zanimanjem sledili dovršenemu govoru prof. Murka. Navzoči so na animiranem prijateljskem večeru, ki je sledil

*) Opomba: Ko je »Zora« prinesla nek članek, da treba resno pretresti vprašanje: Trst ali Ljubljana, je seveda »Slovenec« molčal. Naši listi so delali in delajo iz vseučilišča strankarski kapital!

predavanju, navdušeno obetali, da bodo delovali na to, da se udeleži prihodnjega predavanja, ki se vrši 11. svečana, še mnogo več slovenskega občinstva. — Prvi poizkus na polju poljudnega dela se je torej tudi v Gradcu v vsakem oziru izborno obnesel. Živa beseda je najboljšo sredstvo za vzbujanje narodne zavesti v manjšinskih krajih. V Gradcu se nam izgubi nebroj Slovencev. Ako jih zbiramo pri predavanjih, pri zabavi in morda tudi krog bodoče ljudske knjižnice, se ne bodo več čutili zapuščene, ampak bodo stvorili zavedno slovensko družino v Gradcu. Taborjanom je na uspehu le čestitati; z delavnostjo v svojem društvu samem in s tem krasnim pojavom resnega vnajnega dela so sijajno dokazali, da je v njih iniciativa preporodu slovenskega dijaštva v Gradcu in pri njih tudi gotova bodočnost.

Akademično društvo „Slovenija“ na Dunaju priredi v proslavo šestdesetletnice svojega častnega člana pesnika Simona Gregorčiča dne 2. sušca t. l. akademijo.

„Svaz českoslovanského studentstva“, ki nam ga je prineslo lansko leto, je sijajno opravičil skepso pesimistov ter prav korenito prevaral nade tistih ljudij, ki so še mislili, da je večina češkega dijaštva sposobna ali vsaj pripravljena kaj delati ali da vsaj kaže zanimanje za vseobčne dijaške interese: »Svaz« do danes ni napravil ničesar znamenitnega, to pa vsled popolne brezbržnosti s strani dijaštva samega. Le dva primera: Bil je 1. občni zbor »Svaza«; prišlo je tako malo članov, da niti ni bil sklepčen. Protinemiške demonstracije »Na prikope« so bile prav dobro obiskane. »Svaz« je priredil dijaštvu »Uvitaci večer«; kdo se tam ni prikazal? Tisti, kateremu je bil večer namenjen: dijaštvo. Delo v »Svazu« bi se imelo razdeliti po različnih komisijah. Ustanovila se je srednješolska komisija, žurnalistična, socialna, arhivalna, komisija za reformo visokošolskega reda itd. Imamo kakih 15 takih komisij, potrebnih in nepotrebnih; razume se da niso, s prav malimi častnimi izjemami, napravile še ničesar, saj manjka prvi pogoj vsakega dela, delavcev. Nekatere komisije se še niti sešle niso. Kar se torej tiče »Svaza«, ne moremo v preteklost gledati s ponosom, v bodočnost pa zremo s skrbjo in malodušnostjo. Eno pa moramo konstatirati: da je misel »Svaza« dobra, in da bo edinole za češko dijaštvo silno slabo izpričevalo, če društvo, ki bi imelo zastopati skupne njegove koristi, ne bo moglo prosperirati ter bo moralo iti tja, kamor je šlo že toliko dobrih stvari, in čakati boljših ljudij in boljših časov.

Jugoslovanski akademiki na Dunaju so začeli razmišljati o ustanovitvi zveze jugoslovanskih akademičnih društev na Dunaju, da se po njej intenzivneje širi jugoslovanska ideja in se ž njo ustvari poklicana enotna reprezentacija jugoslovanskega dijaštva. Drug predlog meri na to, da se osnuje novo jugoslovansko društvo s to tendenco.

„Narodna Prosveta“ v Gorici. Uresničil se je davno zaželjeni smoter goriških akademikov. Že pri prvem občnem zboru „Adrije“ pred nekaterimi leti se je sprožila misel, ustanoviti v Gorici javno ljudsko knjižnico. Dasi so se realizacije te lepe misli stavile razne zapreke, ni dijaštvo odnehalo, dokler se ni osnovalo društvo, katerega namen je sledeči: „Društvo naj

pospešuje po Goriškem narodno izobrazbo, zlasti z ustanavljanjem i vzdrževanjem javnih knjižnic in čitalnic, s prirejanjem poljudnih predavanj, narodnih vesellic, izdajanjem poljudnih brošur in z ustanovitvijo slovenskega gledališča v Gorici.“ Najpreje se je lotilo društvo ustanovitve ljudske knjižnice v Gorici. Odbor je najel prav lepe in primerne prostore v novem „Trgovskem domu“, v središču mesta nasproti mestnemu vrtu. Prostori so kakor ustvarjeni za moderno javno ljudsko čitalnico. Želeli je pač, da se spoji knjižnica z javno čitalnico, ki bi v pritličju „Trgovskega doma“ gotovo dobro uspevala in ugodno učinkovala na slovenski živelj. Upati je, da bode prevladalo v odboru mnenje, da naj bode čitalnica javna in pristopna vsakemu goriškemu Slovincu. Knjižnica se v kratkem otvori. Društvo ima precej krepko denarno podlago, ker je za knjižnico in izdajanje poljudnih brošur daroval g. Mih. Vošnjak svoto 2000 K in je „Trgovsko-obrtna zadruga“ obljubila primerno dotacijo. Društvo bo tudi gojilo dramatiko. V krasni dvorani blizu društvenih prostorov bo prirejala „Narodna prosveta“ slovenske predstave in nado-mestovala slovensko gledališče. Vršijo se tudi posvetovanja glede cikla predavanj, ki jih naj priredi mlado društvo.

Nemško dijaštvo avstrijskih visokih šol imelo bo tekom meseca februarja shod na Dunaju s sledečim dnevnim redom: 1. Kako ohraniti nemški značaj avstrijskih visokih šol? (Pri tem se bo zahtevalo, naj se nastavljajo le profesorji nemške narodnosti, naj se prepovedo na akademskih tleh oglasi v tujih jezikih, in razpuste dijaška društva konfesijonelnega značaja.) 2. Gibanje »Proč od Rima«. 3. Predlog, da se uvede reciprociteta med avstrijskimi in nemškimi univerzami. 4. Predlog zahteva najodločneje preklic določb glede zagrebške juridične fakultete in se že za naprej zavaruje proti nameravanemu izenačenju zagrebške filozofične fakultete z avstrijskimi. 5. Protestuje se energično proti ustanovitvi nenemških visokih šol v Avstriji in zahteva izpopolnitev starih nemških visokih šol. 6. Ker mora biti onim deželam, ki so nekdanj pripadale k »nemški zvezi«, ohranjen nemški značaj, je glavna zahteva, da se določi nemščina kot državni jezik. Poleg tega zahtevajo, da bodi nemščina notranji uradni jezik, in da se jemlje pri nastavljanju državnih uradnikov predvsem ozir na Nemce. Nadaljnji predmet posvetovanja bo vprašanje o izločitvi teologičnih fakultet in sestava nemških vseučilišč. O shodu bomo poročali.

Ljubljanska občina, v primeri s češkimi občinami. Z ozirom nato, da je v ljubljanskem občinskem svetu vsled prizadevanja „naprednih“ elementov propadel tako važen predlog, kot je dr. Trillerjev za ustanovitev ljudske javne knjižnice, se nam zdi potrebno opozoriti na shod, ki so ga imeli pred kratkim zastopniki čeških občin v Pragi. „Narodni svet“ je namreč sklical odposlance čeških občin, da bi se posvetovali „o socialnih nalogah občine z ozirom na ljudsko izobrazbo.“ Češko časopisje je ta važni korak pozdravilo z navdušenjem, češ da nastopa čas, ko se začenja povsod uvidevati pomen narodnega gesla: „S prosveto k svobodi!“ „Treba je ustanavljati po mestih javne čitalnice, kjer bi ne bili na roko vsi dobri časopisi, ampak tudi priročne informativne male knjižnice; treba je ustanavljati povsod

dobre ljudske knjižnice, prirejati ljudsko-vseučilišna predavanja, strokovne kurze itd. Kako krasno, široko polje se odpira naši občinski samoupravi.“ Ministrske krize, parlamentarne intrige, premembe v politični konstelaciji in druge javnost vznemirjajoče vesti ne morejo v tolikem obsegu uplivati na razvoj naroda, ki je kulturno in socialno na visoki stopnji. Zato pa treba krepkega, samozvestnega in vztrajnega izobraževanja, treba izvršitve drobnih, a v celoti vendar velikih nalog, ako hočemo doseči, da postane narod toliko svoboden, da lahko prenese kakoršnokoli politično katastrofo.“ (Nar. Listy). V kulturni in socialni povzdigi vseh slojev naroda leži kal in podlaga narodne avtonomije. — Žalibog radi pomanjkanja prostora ne moremo objaviti daljšega poročila o shodu, ki je bil javna manifestacija tega najnovejšega organiziranega stremljenja čeških občin. Z obžalovanjem pa moramo konstatirati, da se nahajajo ob začetku 20. stoletja pri nas ljudje, ki so mnenja, da so prispevki k zgradbi kake „utopične“ cerkve nujnejša kulturna potreba, kakor ustanovitev ljudske javne čitalnice.

Čiste roke. Skoro vsak hip se zadnji čas na Slovenskem čuje o kakem javnem škandalu. Ljudi, ki jih imenujejo domoljube in rodoljube, vzornike mladine, najdeš in flagranti v umazanih kupčijah na škodo javnosti. To upliva skrajno demoralizujoče na javnost, najbolj pa trpi pri tem mladina, ki postaja pri pogledu na tako rodoljubarstvo — cinična. Hudujemo se nad Cankarjem, ker jemlje čitanje njegovih del idealizem in veselje do dela, na pozorišču slovenske javnosti pa vedno pogostejše nastopajo ti ljudje, ki se trudijo dokazati, da so vzeti junaki njegovih dram iz slovenskega življenja. — Ako bi se bilo od nekdaj postopalo brezobzirno rigorozno, ako bi bila pri nas beseda »Vertuschung« neznana, bi nam bilo prihranjeno marsikatero razočaranje. Zakrivanje je potuha tem mračnim poštenjakom. Zato pa povsod: več luči!

Ljudski koncerti „Glasbene Matice“ na Slovenskem. Popularizacija vede in umetnosti tudi pri nas nekam krepko in samozvestno napreduje. Na vseh koncih in krajih prirejamo predavanja, širom domovine se vprizarjajo gledališke predstave, ki naj vzbujajo v najširih slojih zanimanje in hrepnenje po napredku; inteligenca pa bolj in bolj uvideva, da je tudi ona izišla iz ljudstva. Zato je njena dolžnost zanj kaj delovati. Velik korak poljudnega dela namerava storiti „Glasbena Matica“ v Ljubljani. Že več let skušajo drugod zanesti smisel za glasbo tudi med takozvane „mase.“ Ljudski koncerti, ki jih prirejajo n. pr. Angleži in Nemci po velikih in malih krajih, vrlo dobro uplivajo v tem oziru. „Matica“ jih hoče uvesti po njih vzgledu, vendar bolj sistematično. Podati hoče v nekakih glasbenih ciklih, združenih s kratkimi predavanji jasne slike o slovenski narodni umetni glasbi, o glasbi drugih narodov itd. Kakor se čuje, misli „Matica“ prirediti prve ljudske koncerte na Jesenicah in sicer že letošnje velike počitnice.

Na c. kr. višji gimnaziji v Novem Mestu vladajo razmere, ki so kranjska izdaja Galicije. Tu se družijo jezuitstvo z nemškutarijo in protekcionizmom. Za danes povemo le eno: na tem zavodu poučuje v „slovenskem“ jeziku zgodovino trd Nemec, ki govori slovenski zelo slabo. Ubožec govori na

zabavo učenca o „človekih“, „elefantih“! G. Pettaufer je že prosil, da se ga prestavi iz Novega Mesta, ker je sam uvidel, da škoduje pouku in svojemu ugledu. A naš modri deželni šolski svet?

Dva »popravka« ali »vrana vrani oči izključe.«

Slavno uredništvo!

Z ozirom na besede, ki ste jih dali natisniti v 7. številu. »Omladine« pod šifro »Danica« in ki se glase: »Govorili so o ne-sebičnem narodnem delu, par dni poprej pa si je dal Daničar za bližnjo pot v Škofjo Loko, kjer je donel njegov junaški tenor, izplačati 25 kron, ki naj bi jih prejela družba sv. Cirila in Metoda«, prosim, da na podlagi § 19. tisk. zakona priobčite sledeči popravek: »Ni res, da si je dal Daničar za bližnjo pot v Škofjo Loko, kjer je donel njegov junaški tenor, izplačati 25 kron, res je pa, da sem mu (Daničarju) povrnil stroške, ki jih je imel: za vožnjo iz Rakeka, kjer je tedaj bival, skozi Ljubljano v Škofjo Loko, in od tu nazaj v Ljubljano in za hrano v soboto in nedeljo, in za prenočišče v soboto in nedeljo v znesku 14 kron in nekaj vinarjev; 10 kron sem poslal na Danico kot prostovoljni donesek v podporo. Ta donesek je odločil odbor treh mož: Petrič, Dolenc (abit.), Babič, krojaški mojster.

Kaplan Janko Petrič.

Zagorje ob Savi, 6. dec. 1904.

„Danica“ in preč. g. Petrič, predsednik društva, ki je priredilo ono veselico, sta si tedaj v laseh za 10 K. Na pošti se denar vendar ni izgubil? Toliko je gotovo, da smo mi pisali resnico. — Zadnja „Zora“ se je na platnicah spravila na nas z golido laži. Ž njo bomo že še obračunili.

S srednjih šol. (2 dopisa). Frakarija. Premoženje in imenitnejše družabno stališče, ki ima v njem svoj izvor, razdeli dijake že v prvih razredih v dva tabora; v prvem je kasta sinov iz bogatejših meščanskih rodbin, v drugem pa so sinovi iz priprostejših slojev. Nasprotovanje gre tako daleč, da se družijo tovariši v pogovor komaj še v kakih čisto šolskih zadevah. Razdor je v vsakem oziru škodljiv. Osebnost prijateljski stiki se umikajo sovraštvu. Nič ni bolj nevarno in škodljivo, kot neutemeljeno sovraštvo. Drug v drugem hoče najti napake, vrline prezira, podtika strašne načrte. Lepše oblečena frakcija je v nevarnosti, da se vsled po lastni krivdi nastale izolacije odtuji »vzorom in bojem« ostalega dijaštva, da izgubi zmisel za organizovano stremljenje, da postane letargična. Čemu vse to? Strup mladih src: »frakarija« z vso svojo brezbriznostjo, nadutostjo naj izgine, ž njo izgine tudi nezaupna »antifrakarija«. — Gledišče. Gledišče je bilo in bo

Dunaj, 25. jan. 1905.

Slavno uredništvo!

Sklicujoč se na § 19. t. z. prosimo Vas, da objavite z ozirom na notico v 10. št. I. I. »Omladine« „Kako prirejajo klerikalci veselico v prid družbe sv. Cirila in Metoda sledeči popravek:

1) Ni res, da bi bila »Danica« sprejela v dar denar, namenjen družbi sv. Cirila in Metoda. Res pa je, da „Danica“ omenjenih 10 K, katere je g. Petrič poslal, do danes še ni sprejela.

2) Ni res, da bi bili Daničarji izkušali »ta sramoten slučaj na vsak način spraviti s sveta«; pač pa je res, da ne stoji niti »Danica« niti kak njen član z omenjenim popravkom v kaki zvezi.

Za odbor »Danice«:

Uršič m. p.

tč. tajnik.

Fr. Schaubach m. p.

tč. predsednik.

vedno magnet za dijaštvo. Tudi v slovenskem gledališču v Ljubljani zavzema dijaštvo svoje mesto. Ako pa bi po številkah pretresli, v katerih predstavah je »študent« najbolje zastopan, bi prišli na to, da je dijakov od najnižjih do najvišjih razredov v burkah à la »Pot okrog sveta v 80 dneh« največ, da v takih igrah ploskajo, kakor da so najeti, pri najneumnejših dovtipih. Kedar se pa igra kako delo resne vsebine, ali duhovita veseloigra ali opera globoke glasbene vrednosti, takrat zastonj iščeš entuziazma; dijaški parter je že pri prvi reprizi prazen. Opere, kjer ne nastopi kak Vašek, so dolgočasne! Dijaki moramo na svojo sramoto priznati, da v gledališču nismo umetniško čuteče in razumevajoče občinstvo, ampak da lahko rečemo: v Ljubljani je dijaški parter to, kar je drugod znano z imenom »galerija«. Tako pišem jaz — srednješolski dijak. Žalostno resnico naj vsak spozna.

Kritikus.

Savanom. »Slovenski Narod« prinaša značilno izjavo: »Da poravna vsako nespo- razumljenje, izjavlja podpisani odbor, da se galerijske demonstracije proti naprednim poslancem ni udeležil noben član dunajske »Save«. Izjavlja še-le sedaj, ker ni mislil, da bo prišlo kdaj do neprijetne zamenjave, ki je sedaj zanjo izvedel. Za odbor društva svobodomiselnih slov. akademikov »Sava« na Dunaju: phil. R. Matjašič m. p. predsednik, phil. M. Sever m. p. tajnik.« — Spominjamo se, da so bili demonstranti, ki so dali duška svojemu razočaranju, tudi dunajski »Savani«. Kaj je sililo danajsko »Savo«, da je te in pa svojo ljubljansko sestrico tako desavuirala? Kako, da je zamenjava baš zdaj tako neprijetna? — Strgano suknjico priljubljenosti pri starih protektorjih, katerim se le čudimo, da se jim njihovi ljubljenci ne studijo, krpa sedaj »Sava« s pogretnimi napadi na »Slovenijo«. — Navadni takt do »Vid. Sokola«, ki je »Sloveniji« že pred dvema mesecema izjavil, da je bil žrtev nepoznanja razmer, bi moral veleli »Savi«, da ne spravlja afere pri njegovi veselici v časopisje. Predsednik »Slovenije« je pravočasno opozoril »Savo« nato, da »Slovenija« ne more nastopiti skupno s »Savo«, ako le-ta ne prekliče one žaljive izjave, da s »Slovenijo« sploh ne občuje. »Sava« bi bila prav lahko dala to zadoščenje in je še dva dni pred veselico to za trdno obetala, storila pa tega ni in tako onemogočila skupni nastop. »Sava« bi bolje storila, da o celi stvari molči, da ne bomo začeli preiskovati, kdo so bili tisti neznani obrekovalci, ki so pri dunajskih Cehih »Savo« slikali kot edino napredno, »Slovenijo« pa kot nazadnjaško klerikalno društvo. — »Savani« nekaj govoričijo, da so »Slovenijani« vsled neke zveze z »Danico« onemogočili, da Slovenci telovadijo posebej na univerzi. Stvar je seveda »poleg stare navade Savanske« docela iz trte izvita. »Slovenijani« se res za telovadbo na univerzi niso posebno navduševali, ker raje telovadijo pri Sokolu (nad 20 članov). — »Vegova slavnost« tudi Savanom ne gre iz glave. Neovržno dejstvo je, da so zastopniki »Save« prvič uradno sedeli poleg »Danice« in da so ostali sami skupaj v odseku še dolgo potem, ko je »Slovenija« iz njega izstopila iz stvarnih razlogov, ki so pozneje tudi »Savo« in »Danico« privedli k istemu koraku. — Zadnjič je šel neki Slovenijan mesto na desni strani Alzerce, kakor je to navada, po levi na univerzo. Po dva reporterja »Zore« in »Save« sta to nekonsekventno ravnanje opazovala in protokolirala, da spravita to važno vest v slovenske liste. »Slovenija« se že v naprej trese pred tem strašnim razkritjem! — Pretečeni teden so imeli v tem nesrečnem društvu krizo, ker je »Sava« sporočila strmečemu slovenskemu svetu, da je bilo na neki veselici celih 42 (!!) Savanov!

Slovenskim srednješolcem! Prihodnja srednješolska priloga izide, ako se zbere zadostno gradiva, s 12. številko. Pri-spevke je uposlati uredništvu do 20. svečana.